

Szubjektív biztonságérzet – lakossági vélemény a közbiztonságról és a rendőrségről

MÁTYÁS Szabolcs

A szerző 2010-ben hasonló kérdésekkel Debrecen területén már végzett kérdőíves felmérést. Jelen felmérés során is elsősorban a szubjektív biztonságérzetet és a latenciát vizsgálta, illetve az Európai Unió és öt regionális központ (Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr) esetében a közbiztonság összehasonlítása történt meg. A felmérés részben arra próbált választ keresni, hogy továbbra is megvannak-e a markáns területi különbségek Debrecen egyes településrészei között a fent említett kérdéskörök tekintetében. Másrészt pedig arra, hogy amennyiben bármelyik kérdéskör esetében változás következett be a 2010-es felméréshez képest, akkor ennek milyen okai lehetnek.

Rendkívül nagy felelősség egy lakossági kérdőív kérdéseinek összeállítása, mivel sokszor a kérdőívet összeállító szakember akaratlanul is saját munkahipotézisének felállításához szerkeszti a kérdéseket. Azért, hogy e sokak által elkövetett hibát elkerüljem, alaposan tanulmányoztam a hazai kriminálgeográfiai és kriminológiai szakirodalmat,¹ és ezeknek a tapasztalatoknak a felhasználásával készült el a 19 kérdésből álló kérdőív.

A kérdőívhez szükséges mintát a Debrecen közigazgatási területén élő 14 éven felüli lakosság biztosította. A mintavétel Debrecen különböző településrészeiből lakosság-szám-arányosan történt.² A minta nagysága 300 fő volt (129 férfi és 171 nő), a kérdőívet előzetesen 20 fős mintán teszteltem. A mintavételt a Debreceni Egyetem hallgatói és magam végeztem, a kérdőívek kitöltése személyes interjúk során történt. A kérdőíves felmérésre 2014. december 1. és 15. között került sor, s ez idő alatt folyamatosan figyelemmel kísértem a különféle híradásokat, hogy történt-e bármi olyasmi, ami a kérdőívezést befolyásolhatja, hatással lehet a kitöltők által adott válaszokra. A kérdéses időszakban véleményem szerint nem történt olyan nagyobb tárgyi súlyú deliktum, amely – a megkérdezett személyeket a válaszadásban befolyásolva – jelentős különbséget okozott volna egy más időpontban történő kérdőívfelvételhez képest.

A kérdőív kitöltését a megkérdezettek kevesebb mint 20 százaléka tagadta meg, amelynek oka a közömbösség, az időhiány, illetve a rendőrséggel szembeni ellenszenv volt, közel egyenlő arányban. A kapott eredmények az *SPSS for Windows 11.0 program* segítségével kerültek feldolgozásra.

1 Korinek (1988) 26.; Jármay (2005) 1–31.; Kobolka–Sallai (2008) 88.; Tóth (2007) 116.

2 Az illetékességi terület településein nem volt lehetőség a kérdőív kitöltésére, csupán Debrecen városában.

A lakossági kérdőíves felmérés elsődleges céljai a rendőrség munkájának elégedettségvizsgálata, a szubjektív biztonságérzet mérése³ és a latenciavizsgálat⁴ volt. További célként tűztem ki annak kiderítését, hogy a 2010-ben, Debrecen területén végzett kérdőíves felmérés eredményeihez képest történt-e jelentős változás az elmúlt négy év alatt. A kérdőívet olyan személyek töltötték ki, akik legalább öt éve életvitelszerűen Debrecenben laknak. Tíz alatt volt azoknak a száma, akik szemmel láthatóan elbágyasztották a kérdőív kitöltését, és úgy mond „hasraütés-szerűen” töltötték ki a kérdőívet. Ezen személyek válaszait nem vettem figyelembe, helyettük új alanyokat vontam be a kutatásba. Voltak olyanok is, akik egy-egy kérdésre nem tudtak vagy nem akartak válaszolni. Ezekben az esetekben természetesen csökkent a minta nagysága, így számítási alapnak (100 százaléknak) ezt a halmazt tekintettem. A személyeket kvótarendszerű módszerrel választottuk ki,⁵ és rendszerint az utcán szólítottuk meg. A válaszadás önkéntes és anonim volt. A kérdések megszerkesztésénél törekedtem a rövidségre, az áttekinthetőségre, próbáltam kerülni a szakzsargonokat, ezzel is segítve a válaszadók munkáját. Követve a legtöbb hasonló témájú kérdőív struktúráját, a feltett kérdések 65 százaléka zárt kérdés, főként az elégedettségre vonatkozó (ennek egyik típusa a *skálakérdés*, amelyet az érzelmek, az attitűdök mérésére használtam), mivel ezen kérdéstípussal objektíven lehet mérni, illetve a feldolgozás során a kapott válaszok viszonylag egyszerűen csoportosíthatók és feldolgozhatók. A skálakérdéseknél az 1-től 5-ig terjedő beosztást használtam (s nem az 1-től 10-ig terjedőt), amely a hazai iskolai rendszer osztályozási mechanizmusa következtében a magyar ember számára könnyebben befogadható. A feltett kérdések 35 százaléka volt nyitott kérdés.

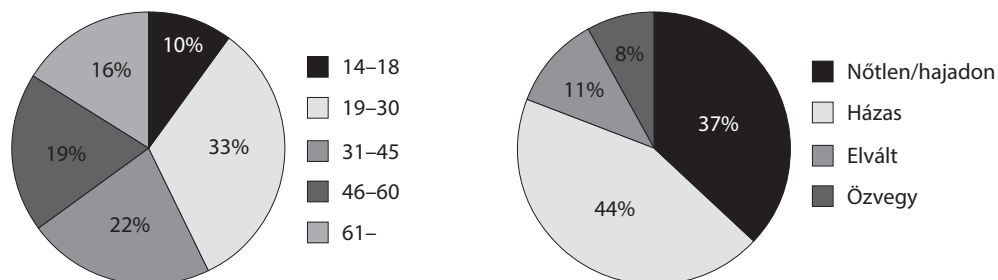
A kérdőív első négy kérdése személyes jellegű adatokra vonatkozott, így a nemre, a korra, a családi állapotra és az iskolai végzettségre. A megkérdezettek 10,33 százaléka tartozott a 1-es (31 fő), 33 százaléka a 2-es (91 fő), 22 százaléka a 3-as (68 fő), 19 százaléka a 4-es (58 fő) és 16 százaléka az 5-ös (50 fő) korcsoportba (1. ábra).⁶

3 „A szubjektív biztonság a biztonságnak az egyéni tapasztalatok, az érintettség mértéke és minősége oldaláról való megközelítése, elsősorban a szubjektív érzékelés és értékelés folyamatainak jelentőségét hangsúlyozza, s így az emberek szubjektív közérzete alapján méri a társadalom fejlődését és az életminőség mértékét, abból kiindulva, hogy az átlagember tudja leginkább megítélni saját életminőségét.” Lásd: Beregnyei (2008) 361.

4 „Azon bűncselekmények összessége, amelyeket annak ellenére, hogy ténylegesen elkövettek, mégsem vált ismertté a bűnüldöző szervek számára és ezért nem is szerepelnek adott bűnügyi statisztikában.” Lásd: Beregnyei (2008) 276.

5 A kvótakiválasztás az ún. nem véletlen mintavételi módok egyike, amely egy átmeneti mintavételi módszer a véletlen és a tudatos kiválasztási módok között.

6 A minta összetételét összevetve a város lakosságának demográfiai sajátosságaival megállapítható, hogy az 1-es korcsoport kissé felülreprezentált volt a felmérés során (a város lakónépességéből 3 százalékkal részesedik a korcsoport), a 2-es, 3-as és 4-es korcsoportok aránya közel azonos volt a város hasonló korú korcsoportjaival, míg az 5-ös korcsoport kissé alulreprezentált volt (a város lakónépességéből 16 százalékkal részesedik a korcsoport).

1. ábra: A kérdőíves felmérésben részt vevők korcsoportonkénti és családi állapot szerinti megoszlása

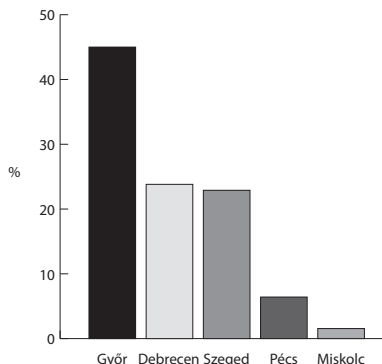
A megkérdezett alanyok családi állapotára vonatkozóan az alábbi eredmények születtek: nőtlen, hajadon 112 fő (37,33 százalék), házas 131 fő (43,66 százalék), elvált 33 fő (11 százalék) és özvegy 24 fő (8 százalék). A vizsgálatba bevont személyek 17,33 százaléka (52 fő) 8 általános vagy annál kevesebb elvégzett osztállyal rendelkezett, 22,66 százaléka (68 fő) szakmunkásképzőt végzett, 68,66 százaléka (206 fő) középiskolai végzettséggel rendelkezett, míg a megkérdezettek 29 százaléka (87 fő) volt felsőfokú végzettségű.

Az 5-ös számú kérdésnél Magyarország és az Európai Unió viszonylatában a közbiztonság összehasonlítására tettem kísérletet. Azért tartottam fontosnak e kérdést, mivel gyakran lehet hallani azt, hogy más országokkal összehasonlítva sokan rossznak tartják hazánk közbiztonságát. Várakozásomtól eltérően relatíve sokan vélekedtek semlegesén, illetve pozitívan hazánk közbiztonságáról. A válaszadók egy ötfokozatú skálán jelölhették be válaszukat. A megkérdezettek 55 százaléka a hármast jelölte be, vagyis véleményük szerint nincs szignifikáns eltérés hazánk és az EU közbiztonsága között. Jelentős különbségek voltak viszont megfigyelhetők az egyes kérdezési helyszínek között. Közel 80 százalékban rosszabbnak vélték hazánk közbiztonságát azokon a területeken, ahol nagyobb a bűnügyi fertőzöttség. Ez egyértelműen megmutatkozott például a Bajcsy-Zsilinszky utca és a Derék utca 22.⁷ szám környékén, illetve Pacon. A nemek viszonylatát vizsgálva megállapítható, hogy a nők és az idősebbek nagyobb százalékban érzik rosszabbnak a közbiztonságot, mint a férfiak. A hazánkat e tekintetben pozitívan látók közel negyede a 31–45 év közötti korosztályból került ki, akik között a felsőfokú végzettségűek aránya közel 70 százalék.

A 6-os számú kérdés arra próbált választ találni, hogy a válaszadó a vizsgált regionális központok közül (Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs, Győr) melyik városban tartja a legjobbnak a közbiztonságot. A válaszadók 45 százaléka értékelte úgy, hogy a regionális központok közül Győrben a legjobb a közbiztonság. Miskolcot a megkérdezett 300 ember közül mindössze 5 fő említette meg mint a legjobb közbiztonságú várost. Második helyen Debrecent említették (23,8 százalék), ez különösen a város bűncselekménnyel kevésbé

7 A Derék utca 22. szám alatt lévő társasházban az 5. emelettől felfelé szociális bérlakások találhatók. A helyi köznyelv e házat „pokoli toronyként” emlegeti, az ott lakók átlagon felüli bűncselekménnyel kevésbé

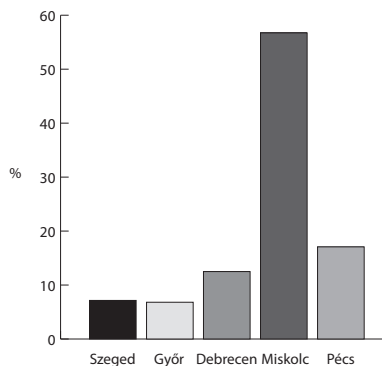
érintett területein mutatott magas értéket (Liget lakópark, Nagyerdő). A debrecenivel közel azonos értékkel, a harmadik helyen Szeged városa (22,92 százalék), míg a negyedik helyen (kevesebb mint 7 százalékkal) Pécs végzett. Életkor tekintetében nincs szignifikáns különbség a válaszadók között, elsősorban a lakóhely bűnügyi fertőzöttsége, illetve az iskolai végzettség jelentett jelentős különbséget. Debrecen közbiztonságát elsősorban azok értékelték jobbnak, akik magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, és bűnügyiileg kevésbé fertőzött területen laknak. E két tényező között nyilvánvalóan szoros összefüggés figyelhető meg, mivel a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők általában „jobb környéken” laknak.

2. ábra: „Ön szerint melyik városban a legjobb a közbiztonság helyzete?”

A 7-es számú kérdés arra kereste a választ, hogy a vizsgált regionális központok közül melyik városban tartja a válaszadó a legrosszabbnak a közbiztonságot. E kérdésnél beigazolódtott az a feltevés – amelyet már számos kutatás is megerősített –, hogy a közbiztonságról alkotott kép elsősorban a média által közvetített információk alapján áll össze, s nem a személyes tapasztalatok alapján. A megkérdezettek e kérdés tekintetében jóval határozottabb választ adtak, mint az előző kérdésre. A válaszadók véleményüket elsősorban nem a saját tapasztalataikra, hanem a média híradásaira alapozták, ezt a legtöbben meg is említették a kérdőív kitöltése során. A város 15 helyszínén végzett felmérés során a megkérdezettek 55–100 százalék között említették meg azt, hogy véleményük szerint Miskolc a legrosszabb közbiztonságú regionális központ. A legjobbnak Miskolc helyzetét a Nagysándor-telepen élők tartották (az itt megkérdezetteknek „mindössze” 55 százaléka jelölte meg a borsodi megyeszékhelyet a legrosszabb közbiztonságú településként). Ez véleményem szerint adódhat abból a tényből, hogy a településrészen átlag feletti a roma lakosság aránya, így ami más, alacsonyabb roma népességű településrészek esetleg a közbiztonság szempontjából negatív tényezőnek számíthat, az a Nagysándor-telepen élőket kevésbé zavarja. Többen megemlítették az évekkel ezelőtti miskolci kapitányságvezetőnek, Dr. Pásztor Albertnek a romákkal kapcsolatos nyilatkozatát is, ami szintén negatív színben tüntette fel a települést. A legrosszabbnak Miskolc közbiztonságát a Liget lakópark lakói tartották, ami köztudottan a város elit negyede, ahol az átlagostól is érzékenyebbek az erőszakos jellegű bűncselekményekre.

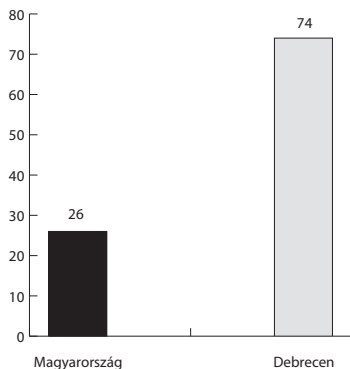
A második legrosszabb közbiztonságú településnek a válaszadók Pécs városát tartották, közel 17 százalékkal. Itt is egyértelműen a média híradásaiból szerzett információk alapján alkottak véleményt. Többen is megemlítették a pécsi pszichológusnő meggyilkolását, illetve a polgármester lányának megerőszakolását mint olyan tényezőt, amely a véleményüket meghatározza, sőt jellemző a város közbiztonsági helyzetére. A válaszadók közül Pécs esetében elsősorban a nők voltak azok, akik nagyobb arányban értékelték rossznak a város közbiztonságát. Nyilvánvaló, hogy a nőket ért erőszakos támadások a gyengébb nem képviselőit jobban megviselik. A harmadik Debrecen lett (12,5 százalék). A vártnál rosszabb eredményt a Nagysándor-telepen élők értékelése adta. Amennyiben ez utóbbit nem vesszük figyelembe (a Nagysándor-telepen élők 35 százaléka értékelte a legrosszabbnak Debrecen közbiztonságát), úgy a megkérdezettek 8 százaléka szavazott arra, hogy a városban a legrosszabb a közbiztonság helyzete a regionális központok közül. Ez véleményem szerint magyarázható a településrész városi átlaghoz képesti rosszabb bűnügyi helyzetével. Ellentmondás mutatkozik abban, hogy a településrész lakói a közvélekedéssel ellentétben Miskolc közbiztonságát kevésbé tartják rossznak, saját lakóhelyükét viszont relatíve rossznak értékelték. Ez álláspontom szerint azzal is összefüggésben lehet, hogy a területen magasabb a roma népesség aránya a városi átlagnál, így esetükben kevésbé lehet negatív a közbiztonság szempontjából az, hogy Miskolcon is országos átlag feletti a kisebbség aránya. A felmérésben Szeged 7 százalékot, Győr pedig 6,6 százalékot kapott.

3. ábra: „Ön szerint melyik városban a legrosszabb a közbiztonság helyzete?”

A 8-as számú kérdéssel a szubjektív biztonságérzet mérése történt meg. Ennek során arra kellett választ adni, hogy Magyarországon vagy Debrecenben jobb-e a közbiztonság. A válaszadók döntő többsége Debrecenre jelölt meg (74 százalék). Nagy különbség figyelhető meg az életkor, a lakhely és az iskolai végzettség tekintetében is. A rosszabb közbiztonságú helyen élő idősebb korosztály (főként a 60 éven felüliek), különösen az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező válaszadók voltak azok, akik leginkább Magyarországot jelölték meg olyan helyként, ahol jobb a közbiztonság. Kimagasló a város közbiztonságának megítélése az országos átlaghoz képest a Nagyerdőn (95 százalék) és a Liget lakóparkban (80 százalék). Várakozásomtól eltérően szintén magas

értékek születtek az Újkertben (95 százalék), a Víztorony utca környékén (85 százalék), a Tócsóskertben (80 százalék) és a Vénkertben (80 százalék). Szintén meglepő a Poroszlay utcán kapott eredmény (85 százalék), annak ismeretében, hogy a Nagyerdő szomszédságában lévő területen 2014-ben egy igen brutális gyilkosságot követtek el. Azokon a területeken viszont, ahol nagyobb a bűnügyi fertőzöttség, kisebb arányban vélték úgy a válaszadók, hogy lakóhelyükön jobb a közbiztonság, így a belvárosi piac és a Kossuth utcák környékén (45 százalék), illetve a Bajcsy-Zsilinszky utcán (60 százalék), továbbá a Nagysándor-telepen (45 százalék) és a kertéségi területnek számító Pacon (65 százalék).

4. ábra: „Ön szerint Magyarországon vagy Debrecenben jobb a közbiztonság?”

A 9-es számú kérdés megpróbálta feltérképezni a város azon pontjait (helyeit), ahol a megkérdezettek leginkább tartanak attól, hogy sértetté válnak. A kérőívek elemzése során beigazolódott, hogy a legtöbben sztereotípiákat hordoznak magukban, amelyek nem fedik a valóságot. A válaszadók több mint 40 olyan területet és konkrét utcanevet soroltak fel, ahol attól tartanak, hogy áldozattá válnak. A legtöbben a Fényes udvar/Dobozi lakótelep területét említették meg. (A felmérés 15 helyszíne közül 14-nél jelölték meg a Fényes udvar/Dobozi lakótelep területét, 7 helyszínen pedig a válaszadók többsége ezt a városrészt nevezte meg mint olyan helyet, ahol a legnagyobb a valószínűsége a sértetté válásnak.) A másik három neuralgikus helyszín a válaszadók szerint a város hajdani romatelepe, a Nagysándor-telep, a Sámsoni út, illetve a Nagyállomás/Petőfi tér környéke. Az utóbbi a város egyik legveszélyeztetettebb területe bűnügyi szempontból. A Sámsoni út „új helyszíneként” jelentkezik a 2010-es felméréshez képest. A terület bűnügyi érintettségének elsődleges oka a menekülttábor közelsége. Az ott élő táborlakók nagyban rontják a környék lakóinak szubjektív biztonságérzetét és objektív biztonságát.⁸ Kisebb mértékben ugyan, de megjelölte legalább 50 válaszadó a Tócsóskertet, az Újkertet és a belvárost. A Poroszlay utca és a Nagy Lajos király tér környékén végzett felmérés során a megkérdezett 20 fő közül 3 fő jelölte meg a Poroszlay utcát.

8 „Az objektív biztonság a biztonság az életminőség oldaláról való megközelítése, amely az egyéni és közösségi érdekek formális megjelenítése mellett az erőforrások, a képességek, a mérhető hatások, a statisztikailag megjeleníthető mértékek alapján vizsgálja az összefüggéseket.” Lásd: Beregyneki (2008) 311.

Ez mindenképp a fentiekben említett gyilkosság következménye. Meglepő módon a város kertségi területei mindössze 3,2 százalékot kaptak. A válaszadók által megjelölt további mintegy 7 százaléknyi terület nehezen vagy egyáltalán nem volt lokalizálható.

A 10-es számú kérdés a város azon pontjait (helyeit) térképezte fel, amelyeket a válaszadók a leginkább biztonságosnak tartanak. A leginkább biztonságos területnek a megkérdezettek a belvárost tartották, ezen belül megemlítve a Piac utcát, a Kossuth teret és a Simonffy utcát. Meglepő, hogy még a belvárosban élők közül is sokan ezt a területet jelölték meg a település legbiztonságosabb területeként, holott Magyarország és az EU viszonylatában a belvárosban élők közül sokan az EU-t jelölték meg jobb közbiztonságú helynek. Ez arra engedett következtetni, hogy saját lakóköznyezetüket nem tartják jó közbiztonságúnak. A belváros után a leginkább biztonságos területnek a lakóparkokat (Liget és Fészek lakópark), illetve a nagyerdei övezetet (az egyetemmel együtt) jelölték meg. A legbiztonságosabbnak vélt városrészek tekintetében a belváros, a lakóparkok és a nagyerdei övezet összesen több mint 70 százalékos részesedést ért el.

A 11. kérdés arra igyekezett választ találni, hogy mekkora a város lakosai körében a tényleges viktimizáció. Ezt nem, életkor és iskolai végzettség vonatkozásában elemeztem, és az adatok felhasználásával a latenciára is lehet becsléseket tenni. A vizsgálat alá vont személyek 17 százalékának sérelmére követtek el az elmúlt 3 évben valamilyen bűncselekményt. Nemi bontásban – megfelelően az országos trendnek – mintegy 3 százalékponttal több férfi vált sértetté, mint nő. Korcsoportok szerinti bontásban a legkisebb százalékban a legfiatalabb korosztály (18–29) vált sértetté, míg a legtöbb sértett az életkorban ezt követő, 30–49 éves korosztályban található. Iskolai végzettség tekintetében nagy különbség figyelhető meg a sértettek között; minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál kisebb az esélye a viktimizálódásra. Míg a nyolc általános iskolát vagy kevesebb osztályt végzettek körében ez az érték 23 százalék, addig a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében 9 százalék volt. Az ún. elit környékek és a kertségi területek közötti dichotómia – várakozásomtól és a korábbi felmérésemtől eltérően – nem rajzolódott ki élesen.

A 12. számú kérdésnél értelemszerűen már csak azok a személyek válaszoltak, akik az előző kérdésre igennel feleltek, így ennél a kérdésnél őket tekintem 100 százaléknak. A sértetté vált állampolgároknak Debrecenben 52,3 százaléka élt feljelentéssel a rendőrség irányába. Ezen adat alapján gyakorlatilag minden második jogsértő cselekmény nem jut a hatóság tudomására, vagyis kétszeres latenciával számolhatunk. Ezen érték gyakorlatilag teljesen megegyezik az öt évvel ezelőtti felmérésem eredményével. A magyar és külföldi kutatók véleménye ebben a tekintetben eléggé megoszlik, így van olyan, aki kétszeres értékkel számol, de akadnak olyanok is, akik akár tízszeres értéket is elképzelhetőnek tartanak.⁹ Félrevezető lehet azonban, ha egy területnek csak az összesített latenciaindexét adják meg, mivel az bűncselekmény-típusonként erősen ingadozik. A nők inkább tekinthetők jogkövetőknek (vagy jobban bíznak a hatóságban?), mivel közel 60 százalékuk tesz feljelentést, míg a férfiaknak csak mintegy 40 százaléka. Az egyes kérdezési helyszíneken mindössze néhány fő vált sértetté, ezért a kis eset-

9 Korinek (1996) 79.

számok miatt arra vonatkozólag, hogy a város egyes településrészei között milyen a feljelentési hajlandóság, statisztikailag értékelhető eredmény nem született. A hatóság tudomására nem jutott bűncselekményekről elmondható, hogy azok főként kisebb súlyú vagyon elleni deliktumok, és kevésbé súlyos személy elleni bűncselekmények (testi sértések) voltak. A sértettek közel 40 százaléka elsősorban azért állt el a feljelentés megtételétől, mert olyan *kis súlyú volt a sérelmükre elkövetett jogsértés*, hogy az nem állt arányban a későbbiekben ráfordított idővel.

A 13-as számú kérdés arra próbált választ találni, hogy amennyiben az áldozatok nem tettek feljelentést, akkor ennek mi volt az oka. A megnevezett okok és azok aránya gyakorlatilag megegyezett a 2010-es felmérés eredményeivel. A sértettek mintegy harmada azért állt el a feljelentés megtételétől, mert olyan *kis súlyú volt a sérelmükre elkövetett jogsértés*, hogy az nem állt arányban a későbbiekben ráfordított idővel, illetve a sértettek másik harmada *nem tartotta valószínűnek az elkövető megtalálását*. A fennmaradó hányad (szűk egyharmad rész) különféle egyedi kifogásokat sorolt fel, illetve nem kívánt válaszolni.

A 14. számú kérdés a Debreceni Rendőrkapitányság munkájával kapcsolatos elégedettségvizsgálatra vonatkozott: amennyiben az állampolgár kapcsolatba került a rendőrséggel, akkor összességében elégedett volt-e a munkájával vagy sem. A válaszadók 46 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a rendőrségi eljárás során megtettek mindent a rendőrségi szakemberek az elkövető felderítéséért. Releváns különbség volt megfigyelhető lakóhely és iskolai végzettség tekintetében. A kertéségi területen élők és az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők rosszabbnak értékelték a rendőrség munkáját. Ez véleményem szerint részben azzal magyarázható, hogy a kérdéses területen számos olyan nehezen nyomozható bűncselekményt követnek el, amelyeknek alacsonyabb a nyomozati eredményességi mutatójuk, s ez joggal csökkenti az állampolgárok bizalmát a rendőrök iránt.

A 15. számú kérdésnél arra kerestem a választ, hogy mely bűncselekménytípusoktól félnek a legjobban a debreceni polgárok, milyen bűncselekmény bekövetkezésétől tartanak a leginkább. Választ szerettem volna továbbá kapni arra is, hogy az elmúlt években történt-e bármiféle átstrukturálódás e tekintetben. A vizsgálatba bevont személyek összesen hatféle bűncselekményt jelöltek meg, amelyek bekövetkeztétől leginkább tartanak (lopás, rablás, erőszakos közöselés, testi sértés, emberölés, rongálás). A fenti bűncselekmények legalább egyikét a megkérdezettek kétharmada említette meg. A válaszadók mintegy fele tartott attól, hogy sérelmére vagyon elleni bűncselekményt fognak megvalósítani. A lakótelepi környezetben élők közel azonos arányban jelölték meg a lakásbetörést, illetve a rablást (30 százalék). A korábban már hivatkozott felméréshez képest jelentősen csökkent viszont a gépkocsifeltöréstől és gépkocsilopástól való félelem. Ez főként annak a – szakmai szemmel nézve is – pozitív ténynek köszönhető, hogy az elmúlt években valóban csökkent a városban a gépjárműfeltörések és gépjárműlopások száma. A lakótelepen élő nők viszont relatíve nagy százalékban említették meg az erőszakos közöselés bűncselekményét (55 százalék). Igen nagy a vagyon elleni bűncselekményektől (elsősorban a lakásbetöréstől) való félelem a Liget lakópark és a Nagyerdő területén élők

között, ez részint az ott élők nagyobb anyagi jólétével hozható összefüggésbe. Kiugró a Sámsoni út környékén élők félelme a rablástól (25 százalék), illetve az emberöléstől (45 százalék!). Utóbbi természetesen alaptalan, még a terület gyengébb közbiztonsága és rossz hírneve ellenére is. Életkor alapján a vagyoni bűncselekmények elleni főcsoport deliktumait vizsgálva megállapítható, hogy a fiatalabb (30 év alatti) korosztály a zseblopástól és a szórakozóhelyi lopástól tart leginkább, míg az idősebb korosztály elsősorban a lakásbetörésektől. Várakozásomtól eltérően rendkívül kevesen érezték problémának a rongálás bűncselekményét. Statisztikailag értékelhető arányban csak a Víztorony utca környékén élők jelezték, hogy ezen bűncselekménytípustól tartanak.

A 16. számú kérdés azt vizsgálta, hogy a megkérdezettek érznek-e pozitív vagy negatív elmozdulást a lakóhelyükön a közbiztonság változásában. E kérdést azért tartottam fontosnak, mert visszajelzést szerettem volna kapni arra vonatkozólag, hogy meghozta-e a kívánt eredményt az elmúlt években a rendőrség és az önkormányzat által végzett intézkedéssorozat. Másképp megfogalmazva: az érintett területek lakossága észleli-e a „valóságot”, érzékelik-e az objektív, mérhető tényeket?¹⁰ Pozitív elmozdulást érez a megkérdezettek közel 26 százaléka, akik legnagyobb arányban a kertségi Pacon (35 százalék) és a Vénkertben (40 százalék) élnek. A kapott eredmény mindkét területen meglepőnek számít, mivel egyik városrész sem a legjobb bűnügyi mutatójú területek közé tartozik. Pac esetében viszont meg kell azt említeni, hogy a marginális helyzetű területen az elmúlt években úgy a rendőrség, mint a polgárőrség jelentős erőfeszítéset tett a bűncselekmények visszaszorítása érdekében, s ezt egyértelműen érzi a lakosság. A válaszok alapján megállapítható, hogy a férfiak pesszimistábbak, nagyobb százalékban érzik úgy, hogy nincs pozitív változás, mint a nők. Amennyiben a korcsoportok tekintetében végezzük az elemzést, úgy megállapítható, hogy a 19–30 év közötti korosztály a leginkább borúlátó, közöttük pedig a szakmunkás vagy annál kisebb iskolai végzettséggel rendelkezők.

A 17. számú kérdés főként arra szeretett volna rávilágítani, hogy az állampolgárok mennyire érzik felelősnek magukat azért, hogy bűncselekmény áldozatává váltak. A válaszadóknak mindössze 15 százaléka mea culpázott, vagyis ismerte el azt, hogy ő is hibás volt abban, hogy bűncselekményt követtek el a sérelmére. Szignifikáns különbség volt megállapítható iskolai végzettség tekintetében; a felsőfokú végzettséggel rendelkezők nagyobb arányban ismerték el felelősségüket a bűncselekmények bekövetkeztében.

A 18-as és 19-es számú kérdés arra vonatkozott, hogy mennyire érznek felelőséget az állampolgárok a lakókörnyezetük iránt, hajlandóak-e a jó közbiztonság érdekében akár még a szabadidejükből is áldozni. Örömmel konstataálhatjuk, hogy viszonylag széles azoknak a köre, akik hajlandóságot mutatnak az önkéntes munkára. A felmérés során kapott értékek rendkívül hasznosak lehetnek éppen ezért a polgárőrség számára is. A válaszadók közel 40 százaléka nyilatkozott úgy, hogy részt venne a lakóterülete bűnmegelőzésében. A legnagyobb hajlandóságot Pacon (85 százalék), illetve a Nagyerdőn (70 százalék) és a Liget lakóparkban (62 százalék) mutatták a lakosok arra, hogy részt vegyenek valamilyen bűnmegelőzési programban. Az iskolai végzettségre és életkorra

¹⁰ Krémer (2009) 67.

tehető megállapítások gyakorlatilag megegyeznek a korábbi felmérésem során megállapítottakkal, vagyis a 46–60 éves és a nyugdíjas korosztály venne részt leginkább egy bűnmegelőzési programban. Szintén kiugró a középiskolai végzettséggel rendelkezők ilyen irányú hajlandósága (39 százalék).

Véleményem szerint a Pacon élők tisztában vannak azzal – ezt mutatja a magas részvételi hajlandóság is –, hogy a rendőrség, jelenlegi anyagi-technikai helyzetét figyelembe véve, önmagában nem fog tudni javítani a lakóterületük bűnügyi helyzetén. Ahhoz, hogy tovább javuljanak a terület bűnügyi mutatószámai, az ott élőknek is tenniük kell. Mindenképp meglepő a 2010-es felmérés eredményeihez képest, hogy rendkívül magas a részvételi hajlandóság az önkéntes munkára a Nagyerdő és Liget lakópark területén. Ez a magas hajlandósági érték megmutatkozik a fenti területeken a „felajánlott” munkaórák tekintetében is. A Liget lakóparkban átlagosan havi 5,3 órárt szánának a lakók arra, hogy jobba tegyék lakóterületük közbiztonságát. Kimagasló továbbá a Poroszlay utca és a Nagy Lajos király tér környékén (5 óra), a Bajcsy-Zsilinszky utcán (4,5 óra), a Nagyerdőn (4 óra) és a Pacon (3,5 óra) élők aktivitása. A legkisebb hajlandóságot a lakótelepen élők mutatták, itt átlagosan csak havi 1-2 órát töltenének önkéntes munkával a megkérdezettek.

A kérdőív elemzését követően megfogalmazott javaslataim

- A bűncselekménnyel fertőzött területekkel kapcsolatban a legtöbb ember véleményét olyan sztereotípiák határozzák meg, amelyek nem fedik a valóságot. Ennek érdekében a helyi médiában (televízió, újság, világháló) olyan felvilágosító kampányt kellene folytatni, amely bemutatja a város bűnügyileg fertőzött területeit (lásd: bűnözési térkép). Ezáltal jelentősen változhatnak a lakosság sztereotípiái és negatív beidegződései, illetve megemlíthető a felvilágosító program bűnmegelőző szerepe is.¹¹
- A sztereotípiák nemcsak helyi szinten, hanem országosan is jelentkeznek, s ez főként a bulvármédiában közölt bűnügyi hírek hibás értelmezésének következménye.¹² Szükségesnek látom a bűnügyi hírekkel kapcsolatos híradások országos szintű törvényi szabályozását (pl. egy csatorna egy bűnügyi hírről csak meghatározott alkalommal és ideig tudósíthat).
- A Nagysándor-telepen élők érzik a legrosszabbnak a város közbiztonságát. A fentiek ismeretében szükségesnek tartom demonstratívabb közterületi jelenléttel a területen élő állampolgárok szubjektív biztonságérzetének növelését.
- A Pacon élők a városi átlagnál nagyobb arányban jelezték, hogy szabadidejükben szívesen részt vennének a terület bűnmegelőzésében. A terület bűnügyi helyzete is indokolná, hogy az ott élők közül minél nagyobb számban csatlakozzanak a polgárőrséghez. A csatlakozási kedvet „road-show” jellegű, népszerűsítő programokkal lehetne növelni.

¹¹ Piskóti (2013) 100.; Sallai (2014) 101.

¹² Piskóti-Kovács – Siskáné Szilasi (2012) 378.

IRODALOMJEGYZÉK

- Beregnyei József (szerk.) (2008): *Rendészettudományi szószedet*. Budapest, MRTT.
- Jármy Tibor (2005): *Félelem a bűnözéstől. Közbiztonsági kérdőív Sátoraljaújhelyen*. Sátoraljaújhely.
- Kobolka István – Sallai János (2008): Budapest kriminálgeográfiája 1960 és 1985 között. In: *Szakmai Szemle*, 4. évf. 3. sz. 86–103.
- Korinek László (1988): *Rejtett bűnözés*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Korinek László (1996): A bűnözés visszatükröződése. Látens bűnözés, bűnözésábrázolás, félelem a bűnözéstől. In Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek – bűnözés – bűnözéskontroll*. Budapest, Corvina.
- Krémer Ferenc (2009): A (köz)biztonság jelentéséhez. In: *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 2. sz. 62–90.
- Piskóti Zsuzsa (2013): The statistical analysis of the position of the subjective safety in the tourism-frequented Miskolc-Tapolca. In Strba, Lubomir (szerk.): *Geotourism and its implications*. Kassa, TU Košice.
- Piskóti-Kovács Zsuzsa – Siskáné Szilasi Beáta (2012): Criminal geographical analysis of three districts in Miskolc from the aspect of the tendencies of Hungary and the European Union. In Berghauer, S. et al. (szerk.): *Social geographical challenges in the Eastern Central Europe of the XXI. century*. Beregszász, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.
- Sallai János (2014): Bűnözésföldrajz: a rendőrség szolgálatába állított tudomány. In: *Belügyi Szemle*, 62. évf. 9. sz. 95–107.
- Tóth Antal (2007): *A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

SUMMARY

People's Subjective Sense of Safety, Public Safety and the Police

MÁTYÁS Szabolcs

The author conducted a similar survey in the territory of Debrecen in 2010. Similarly, this survey mainly aims to compare the subjective sense of safety, latency and – in case of the European Union and five regional centres (Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr) – public safety, too. First, the survey tries to check whether the strong territorial differences between the different parts of Debrecen regarding the above mentioned topics still exist. Furthermore, the survey intends to identify the reasons of changes in connection with the above mentioned topics, if there have been any changes.